

TYRIMO „AKADEMINIS SAŽININGUMAS, KAIP KORUPCIJOS PREVENCIJOS PRIELAIDA: KOLEGIJŲ ATVEJIS“ SANTRAUKA

Tyrimo iniciatorius:

Klaipėdos valstybinė kolegija

Tyrimo partneriai:

Vilniaus kolegija

Panevėžio kolegija

Šiaulių valstybinė kolegija

Utenos kolegija

2019, Klaipėda

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPŪRTO
MINISTERIJA

Tyrimą finansavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Akademinio sąžiningumo tema yra analizuojama tarptautiniuose bei nacionaliniuose teisės aktuose, nagrinėjama užsienio šalių autorių, mokslininkų darbuose, vertinama praktiniuose tyrimuose. Linkevičiūtė (2011) pastebi, kad kiekviena bendruomenė, grupė ar sambūris turi rašytas arba nerašytas taisykles, kurių įprasta laikytis. Ne išimtis ir akademinė bendruomenė, kurios kiekvienas narys turi laikytis akademinio sąžiningumo reikalavimų.

Atlikti tyrimai rodo, kad švietimas yra viena aktyviausių socialinių sričių, kurios veikla gali teigiamai veikti korupcijos prevenciją. Žmonių noras kurti skaidrią visuomenę yra neįmanomas be bendruomenės sąmoningumo ir švietimo programų, apimančių šeimą, bendrojo lavinimo bei aukštąsias mokyklas. Tačiau tuo pačiu aukštojo mokslo sistema taip pat yra terpė, kurioje gali reikštis korupcija ir akademinis nesąžiningumas. Jei aukštojoje mokykloje nesilaikoma akademinio sąžiningumo kyla rizika, kad bus pažeistos kitų mokslininkų autorinės teisės, atsiras nuplagijuotų darbų, apgaulinėjimo atvejų bei nepelnytų įvertinimų. Taip pat galimos ir kitos korupcijos apraiškos.

Tačiau verta pastebėti, kad netyčinės klaidos, nuomonių skirtumai, vertinant ir interpretuojant duomenis ar rezultatus, nėra laikoma nesąžiningumu. Taigi akademinis sąžiningumas – tai etikos ir profesinių principų, standartų ir praktikų laikymasis ir nuosekli vertybių sistema sprendimams priimti ir įveikinti dėstyto, mokslinių tyrimų ir studijų srityje (Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas, 2019).

Tyrimo objektas – akademinio sąžiningumo raiška Lietuvos kolegijose.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti akademinį sąžiningumą, kaip korupcijos prevencijos prielaidą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė; dokumentų turinio analizė; anketinė apklausa; standartizuotas interviu.

Vykdamas empirinį tyrimą atlikta:

1. Dokumentų, reglamentuojančių akademinio sąžiningumo užtikrinimą Vilniaus, Panevėžio, Utenos, Šiaulių valstybinės ir Klaipėdos valstybinės kolegijose, analizė.
2. Vilniaus, Panevėžio, Utenos, Šiaulių valstybinės ir Klaipėdos valstybinės kolegijų studentų anketinė apklausa.
3. Minėtų kolegijų dėstytojų uždarys interviu.
4. Vilniaus, Panevėžio, Utenos, Šiaulių valstybinės ir Klaipėdos valstybinės kolegijų absolventų anketinė apklausa.

Dokumentų turinio analizė vykdyta šiais etapais:

1. Dokumentų atrinkimas analizei – pasirinkti tik tie kolegijų dokumentai, kuriuose kalba apie akademinį sąžiningumą.
2. Kategorijų turinio nustatymas. Turinį apsprendė tyrimo tikslas ir uždaviniai.
3. Turinio (prasminiu požiūriu) vienetų išskyrimas.
4. Gautų charakteristikų pateikimas standartizuota forma (2 lentelė) ir analizė.

Tyrimo populiacijos ir imtys. Tyrime dalyvavo: 1005 Klaipėdos valstybinės kolegijos, Šiaulių valstybinės kolegijos, Vilniaus kolegijos, Panevėžio kolegijos ir Utenos kolegijos studentų; 107 dėstytojų; 303 absolventų. Studentų ir absolventų tyrimo instrumentai (klausimynai) buvo patalpinti interneto svetainėje: www.apklausa.lt. Dėstytojų tyrimas buvo atliekamas tiesiogiai susitinkant su kiekvienu tiriamuoju ir su juo pakalbant asmeniškai.

Tyrimo išvados:

1. Švietimas yra viena aktyviausių socialinių sričių, kurios veikla gali teigiamai veikti korupcijos prevenciją. Korupcijai nepakančios visuomenės sukūrimas yra neįmanomas be bendruomenės sąmoningumo. Aukštosios mokyklos siekdamos prisidėti prie korupcijos netoleruojančios visuomenės formavimo privalo pačios demonstruoti ir formuoti studentų akademinio sąžiningumo tradicijas. Akademinis sąžiningumas yra viena iš vertybių, atliepanti dorovinį elgesį ir atsakomybę inicijuojant, organizuojant ir plėtojant akademinę veiklą. Tačiau įvairios priežastys ir veiksniai skatina aukštųjų mokyklų studentus ryžtis nesąžiningam elgesiui,

kuris turi skirtingų atmainų, pvz. nesavarankiškas užduočių atlikimas, nusirašinėjimas, plagijavimas, darbų pirkimas, falsifikavimas bei metodologinių reikalavimų nesilaikymas. Dažnai akademinio nesąžiningumo formos dažniausiai pasireiškia kompleksiskai. Akademinį nesąžiningumą lemia asmeninės studento savybės ir kitų asmenų pavyzdys, dalyko ypatumai, įvairių kompetencijų trūkumai (pvz., negebėjimas dirbti su informacijos šaltiniais, cituoti, planuoti laiką) ir kt. Literatūroje rekomenduojama skleisti gerą patirtį ir pavyzdžius, tobulinti studentų įvairias kompetencijas, siekiant aukštojoje mokykloje įtvirtinti akademinį sąžiningumą.

2. Apibendrinus studentų nuomonės empirinio tyrimo rezultatus galima teigti, kad apie pusę tyrime dalyvavusių studentų siekia studijuoti sąžiningai, atsiskaitymų metu elgiasi sąžiningai, darbus atlieka nesinaudodami neleistina medžiaga. Studentams akademinis sąžiningumas yra svarbus, o požiūris į šį reiškinį yra pozityvus, nes žinomos akademinio nesąžiningumo pasekmės. Dauguma studentų tyrimo metu nurodė, kad jokių akademinio nesąžiningumo apraiškų visai nepastebi ir su jomis nesusiduria. Kita dalis studentų nurodo, kad visgi tokių atvejų pasitaiko, ir dažniausiai, tai pasireiškia grupiniame darbe neatliekant savo dalies arba apima nesavarankišką individualios užduoties atlikimą. Studento pasiekimams didžiausią įtaką daro jų žinios ir bendras elgesys, o mažiausiai imponuoja dėstytojų papirkinėjimai, kurie, gautais duomenimis, beveik niekada nevyksta. Be to dėstytojai užtikrina studentų nesinaudojimą neleistinomis priemonėmis atsiskaitymų metu, o nustačius akademinio nesąžiningumo atvejį dėstytojai / kolegijos administracija imasi priemonių.

3. Empirinio tyrimo duomenimis didžioji dalis dėstytojų prisideda, ar stengiasi prisidėti prie kokybiškesnių sąžiningų studijų. Tačiau dėstytojų nuomone yra studentų, kurie nežino kas yra akademinis sąžiningumas ir kokios jo pažeidimo pasekmės. Todėl anot minėtos tiriamųjų grupės yra studentų, kurie nusprendžia pasukčiauti, kai atlieka grupinius darbus, kitus atsiskaitymus, tačiau tai vyksta retai. Dėstytojai kategoriškai atmeta jų papirkinėjimo galimybę ir nemato koreliacijos šio neigiamo reiškinio su studentų pasiekimų vertinimu. Dėstytojų mano, kad didesnis teigiamas dėmesys bei dėstytojo pavyzdys skatina akademinio sąžiningumo raišką aukštojoje mokykloje ir ypač studentų tarpe.

4. Absolventų nuomone akademinis sąžiningumas prisideda prie korupcijos prevencijos bei turi įtakos kolegijų bendruomenių nariams studijuoti ar dalyvauti kolegijos veiklose sąžiningai. Todėl, anot absolventų, aukštojoje mokykloje beveik niekada nefalsifikuojami dokumentai. Dauguma absolventų visada rašto darbams rengti studijų metais naudojami vieningais reikalavimais. Daugelis absolventų stengėsi, būdami studentais, studijuoti sąžiningai, tačiau pamatę nesąžiningą kitų studentų studijavimą nebuvo nelinkę apie tai pranešti dėstytojui, tikindami, kad akademinis sąžiningumas yra labiausiai svarbus dėstytojams. Dar kartą patvirtinta nuostata, kad dėstytojai beveik niekada nepapirkinėjami dovanomis ar pinigais dėl geresnio įvertinimo, jį lemia tik studento žinios. Absolventai studijų metu buvo supažindinti su studijų nuostatais ir akademinio sąžiningumo nesilaikymo pasekmėmis. Todėl absolventai mano, kad akademinio nesąžiningumo apraiškų priežastys gali būti lemiamos asmeninės studento patirties.

Stiprinant akademinio sąžiningumo įsitvirtinimą suformuluoti šie pasiūlymai:

Kolegijų vadovams rekomenduojama:

1. Viešinti kolegijų elektroninėje erdvėje ir kolegijų bendruomenių susirinkimų metu apie akademinio nesąžiningumo atvejus. Skleisti gerą patirtį, kaip sekėsi kovoti su korupcijos apraiškomis.

2. Supažindinti apie atsakomybės reikšmę ir tam tikras pasekmes už nesąžiningą akademinį elgesį. Kolegijų elektroninėje erdvėje pateikti informaciją apie specialistus konsultuojančius dėstytojus ir studentus akademinio sąžiningumo klausimais.

3. Nors daugumoje kolegijų oficialiuose dokumentuose akcentuojama, jog akademinis sąžiningumas yra privalomas kiekvienam Kolegijos bendruomenės nariui, tačiau rekomenduojama kolegijose peržiūrėti esamus dokumentus ir dar daugiau dėmesio skirti akademinio sąžiningumo

užtikrinimui, įtraukiant punktus apie akademinį sąžiningumą ir pabrėžiant akademinio sąžiningumo svarbą.

4. Stengtis, kad visose Kolegijose akademinis sąžiningumas būtų reglamentuojama panašiai (dabar situacijos analizė atskleidė kitokią tendenciją).

5. Priimti bendrą Lietuvos studento akademinio sąžiningumo studijuojant deklaraciją.

6. Organizuoti Kolegijose renginius, seminarus, paskaitas ir kt. apie akademinį sąžiningumą.

Kolegijų dėstytojams rekomenduojama:

7. Aiškiai ir nuosekliai išdėstyti užduotis studentams, apibrėžiant ko tikimasi iš studentų su konkrečia užduotimi.

8. Dėstytojai turėtų paskaičiuoti koks krūvis studentams duodamas paskaitų ir po paskaitų metu.

9. Aktyviau naudoti „Atviros knygos“ metodą. Šio metodo teigiama savybė ta, kad studentai atsiskaitymo metu gali naudoti visas priemones, kurias turi. Tai būtų prevencija nesąžiningam elgesiui - „nusirašinėjimui“.

10. Baigiamuosius atsiskaitymus (egzaminus) rengti pasitelkiant šiuolaikines IT priemones; virtualiose mokymosi aplinkose ar pan.

Kolegijų studentams rekomenduojama:

11. Skleisti tarp studentų informaciją apie akademinio sąžiningumo naudą asmeniniam tobulėjimui, kad studentų akademinis nesąžiningumas mažina būsimo diplomo vertę, t. y. jei visą studijų laikotarpį darbai yra plagijuojami, labai sunku atlikti kokybišką ir savo žiniomis paremtą darbą.

12. Rašant darbus visada teisingai cituoti, nurodyti minimų ir naudojamų darbų autorius.

13. Visais atvejais pranešti dėstytojams ar padalinių vadovams apie akademinį nesąžiningumą.